

Działania na rzecz ograniczenia sfery ubóstwa w Polsce

Problem ubóstwa jest powszechnym zjawiskiem społecznym, obejmującym wiele aspektów. Ubóstwo występuje w każdym kraju, na całym świecie. Ustrój państwa, położenie geograficzne czy status danego społeczeństwa mają wpływ na skalę problemu ubóstwa, nie istnieją jednak żadne rozwiązania prawne czy faktyczne, który by sprawiły, żeby ten problem całkowicie zniknął¹. Od początku istniał podział na ludzi biednych i bogatych. Z jednej strony występowali arystokraci, magnaci czy patrycjusze, a z drugiej chłopi i wieśniacy². Różnice widać nawet porównując nie konkretnych ludzi, ale same państwa. Europa Zachodnia i anglojęzyczne kraje Ameryki Północnej znacznie różnią się chociażby od państw afrykańskich, które przed długi czas określane były mianem „państw trzeciego świata”³.

Rozważania na temat ograniczania ubóstwa należy rozpocząć od zdefiniowania ubóstwa. Pojęcie ubóstwa bywa definiowane na wiele sposobów. Jedna z definicji przedstawia ubóstwo jako „zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania potrzeb życiowych jednostki lub rodziny”⁴. Definicja ta jednak nie jest pełna. Nie jest określone, przez jaki okres takie zjawisko musi występować, aby zostało uznane za ubóstwo. Zdecydowana większość społeczeństwa będzie rozumieć ubóstwo jako „brak środków do godnego życia, czyli życia, które odróżnia się od wegetacji”⁵. Tutaj pojawia się pytanie, czym jest godne życie. Dla każdego godne życie oznacza co innego. Również Bank Światowy przedstawia swoją definicję ubóstwa, a mianowicie przedstawia ubóstwo jako „niemożność osiągnięcia minimalnego standardu życiowego”. Jest to najbardziej ogólna definicja tego pojęcia⁶.

¹ Por. J. M. Zabielska, *Ubóstwo, a procesy marginalizacji społecznej*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007, s. 5.

² Por. Ł. Kozera, *Życie w ubóstwie. Zarys problemu*, Wyższa Szkoła Umiejętności Zawodowych w Pińczowie, Kielce 2008, s. 7.

³ Por. T. Kowalak, *Marginalność i marginalizacja społeczna*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 1998, s. 39.

⁴ Wielka Encyklopedia PWN, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, t. 28, s. 221.

⁵ G. Baczewski, *Oblicza biedy w Zjednoczonej Europie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2008, s. 9.

⁶ Por. G. Ciura, *Definicje ubóstwa i metody jego pomiaru*, Biuro Studiów i Ekspertyz, Warszawa 1997, s. 2, w związku z H. Meliczek, *Metody pomiaru ubóstwa*, „Wiadomości Statystyczne”, 1991, nr 12, s. 1.

Przyczyn ubóstwa zarówno w Polsce, jak i na świecie jest mnóstwo⁷. Przyczyny ubóstwa mogą być zależne albo niezależne od woli człowieka. Czasami przypadek sprawia, że człowiek zostaje przesunięty na tzw. margines społeczny⁸. Przyczyną, na którą nie mamy wpływu, jest działanie sił przyrody. Powódź czy nawet susza mogą spowodować, że człowiek zamożny może stać się ubogi.

Jedną z głównych przyczyn ubóstwa w Polsce jest transformacja ustrojowa. Z jednej strony odniosła pozytywne skutki, umożliwiając rozwój i poprawę warunków życia, z drugiej powiększyła obszary ubóstwa. Nie wszyscy Polacy poradzi sobie z nową sytuacją. Transformacja spowodowała dla wielu osób i rodzin obniżenie poziomu życia oraz pogorszenie sytuacji materialnej. Brak lub niewystarczająca opieka społeczna powodują pogorszenie warunków życia, zwłaszcza rodzin wielodzietnych oraz niepełnych. Bezrobocie jednego lub obojga rodziców czy przejście na rentę lub emeryturę tylko pogarsza ich sytuację. Do osób szczególnie narażonych na pogorszenie warunków życia należą:

- 1) rodziny patologiczne,
- 2) rodziny wielodzietne,
- 3) rodziny dotknięte bezrobociem,
- 4) rodziny pochodzące z wiosek i małych miejscowości,
- 5) sieroty,
- 6) osoby samotnie wychowujące dzieci,
- 7) osoby bez wykształcenia,
- 8) osoby niepełnosprawne, chore,
- 9) emeryci i renciści,
- 10) bezdomni,
- 11) więźniowie
- 12) imigranci i uchodźcy⁹.

Inną przyczyną ubóstwa jest bezrobocie. Największe bezrobocie występuje na terenach rolniczych, gdzie zlokalizowane były Państwowe Gospodarstwa Rolne. Bezrobocie nie ominęło również dużych miast. Problem bezrobocia nie dotyczy jedynie osób bez wykształcenia mieszkających na wsi. Coraz częściej bezrobotnymi stają się absolwenci szkół wyższych, mieszkający w dużych aglomeracjach¹⁰. Bezrobocie może prowadzić do alkoholizmu, który może spowodować utratę zdrowia i życia, rozbić rodziny, popełnienie przestępstw, a także utratę mieszkania. Każda z tych przesłanek może również spowodować pośrednio i bezpośrednio ubóstwo.

⁷ Por. G. Baczewski, *op. cit.*, s. 96.

⁸ Por. T. Kowalak, *op. cit.*, s. 153.

⁹ Por. *Strategia rozwoju Caritas w Polsce na lata 2007–2012*, Fundacja „Pro Caritate”, Warszawa 2007, s. 15–16.

¹⁰ Zob. *Strategia rozwoju Caritas w Polsce na lata 2007–2012*, *op. cit.*, s. 14

Ubóstwo nierozzerwalnie kojarzy się z takimi określeniami jak „bieda”, „marginalizacja”, „nędza”¹¹. Państwo jest zobowiązane do przeciwdziałania zarówno ubóstwu, jak i biedzie, marginalizacji oraz nędzy, zgodnie z konstytucyjnymi zasadami dotyczącymi wolności, praw i obowiązków człowieka i obywatela¹². Aby w pełni wykonywać obowiązki wynikające z konstytucji, władze publiczne umożliwiają obywatelom korzystanie z pomocy społecznej. Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwianie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Jest ona realizowana przez organy administracji rządowej i samorządowej, które współpracują z organizacjami pozarządowymi i społecznymi, a także Kościołem katolickim, innymi kościołami i związkami wyznaniowymi, jak również z osobami fizycznymi i prawnymi¹³. Działania podejmowane w ramach pomocy społecznej mają przede wszystkim na celu poprawę warunków życia potrzebujących oraz życiowego usamodzielnienia się osób¹⁴. Organy administracji nie mogą odmówić pomocy osobie potrzebującej. Obowiązek taki wynika z Konstytucji RP¹⁵. Pomoc taka przysługuje nie tylko obywatelom Polski, ale również legalnie mieszkającym i przebywającym na terenie RP cudzoziemcom. Jednakże pomoc państwa nie może być nadmierna, jej rodzaj, forma i rozmiar muszą być odpowiednie do okoliczności. Warto tu podkreślić, że osoby i rodziny, które korzystają z pomocy społecznej są obowiązane do współdziałania z instytucjami w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej¹⁶.

Ustawa o pomocy społecznej wymienia przypadki, kiedy udziela się pomocy społecznej. Są to w szczególności: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobotność, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe, klęski żywiołowe lub ekologiczne. Nie jest to katalog zamknięty. Jest to uzasadnione tym, że ludzie mają różne potrzeby, których czasami nie są w stanie sami zaspokoić i w takich przypadkach potrzebują pomocy państwa. Pomoc przyznawana jest na wniosek osoby potrzebującej lub innej upoważnionej, może być także udzielona z urzędu.

¹¹ Por. F. Nalaskowski, *Ubóstwo a wykluczenie z kultury jako problem dla edukacji*, Wydawnictwo uczelniane Wyższej Szkoły Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie, Olsztyn 2007, s. 7–9.

¹² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

¹³ Art. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.).

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

¹⁶ Art. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Przykładem instytucji państwowej, która pomaga potrzebującym są **Ośrodki Pomocy Społecznej**. Takie ośrodki działają w każdej gminie. Pomagają ludziom z wykluczeniem i niedostosowaniem społecznym, kierują osoby potrzebujące do domów pomocy społecznej czy kwalifikują do wypłaty zasiłków. Ośrodki wykonują zadania własne gminy oraz zadania zlecone przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej. Zadania te są finansowane zarówno z budżetu gminy, jak i budżetu państwa.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu, podobnie jak pozostałe MOPS-y, stara się umożliwić osobom potrzebującym przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, a także zapobiega ich powstawaniu. Jego celem jest również umacnianie rodziny¹⁷. Do zakresu działań ośrodka należy wykonywanie wielu zadań, do których możemy zaliczyć:

- 1) przyznawanie i wypłacanie dodatków mieszkaniowych,
- 2) organizowanie wsparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 3) przyznawanie i wypłacanie świadczeń rodzinnych,
- 4) wypłacanie świadczenia pieniężnego rekompensującego utracone wynagrodzenie wynikające ze stosunku pracy lub stosunku służbowego albo dochód z prowadzonej działalności gospodarczej żołnierzom rezerwy, które mogliby uzyskać w okresie odbywania ćwiczeń wojskowych,
- 5) przyznawanie i wypłacanie pomocy pieniężnej dla kombatanów,
- 6) rehabilitacja osób niepełnosprawnych,
- 7) prowadzenie postępowania i wydawanie decyzji potwierdzających prawo do świadczeń opieki zdrowotnej świadczeniobiorców innych niż ubezpieczeni,
- 8) prowadzenie postępowań wobec osób zobowiązanych do świadczeń alimentacyjnych na podstawie tytułu wykonawczego,
- 9) aktywizowanie środowisk lokalnych w celu niesienia pomocy osobom i rodzinom potrzebującym tej pomocy,
- 10) prowadzenie badań i wykonywanie analiz służących ocenie wielkości potrzeb, stosowania właściwych sposobów udzielania świadczeń z zakresu pomocy społecznej oraz formułowanie oceny stopnia zaspokajania potrzeb,
- 11) sprawowanie nadzoru merytorycznego oraz rozpatrywanie skarg na działalność jednostek organizacyjnych pomocy społecznej we Wrocławiu,
- 12) współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz osobami prawnymi i fizycznymi, działającymi w zakresie pomocy społecznej,
- 13) wspomaganie środowisk lokalnych organizujących pracę z dziećmi i młodzieżą,
- 14) wspomaganie projektów na rzecz pomocy rodzinie,
- 15) nadzór nad działającymi na terenie Wrocławia domami pomocy społecznej oraz placówkami opiekuńczo-wychowawczymi i Wrocławskim Centrum Opieki, Wychowania i Adopcji, mieszkaniem chronionymi, ośrodkami wsparcia, a także Po-

¹⁷ Por. Informator dostępny na stronie <http://www.mops.wroclaw.pl/uploaded/INFORMATOR%202012.pdf>

wiatowym Zespołem ds. Orzekania o Niepełnosprawności oraz Centrum Integracji Społecznej, działającym w formie gospodarstwa pomocniczego przy Ośrodku, 16) nadzór merytoryczny nad realizacją zadań publicznych zleczanych organizacjom pozarządowym¹⁸.

Pomoc jest udzielana nie tylko przez państwo, ale również przez organizacje pozarządowe. Najbardziej znaną organizacją pomagającą potrzebującym jest **Polski Czerwony Krzyż**. Jest to najstarsza i największa organizacja humanitarna w Polsce¹⁹. Podstawy i zasady jego działania zostały określone w ustawie²⁰ oraz wydanego na jej podstawie statutu²¹.

PCK w swojej działalności kieruje się zasadami humanitaryzmu. Zostały również stworzone „Podstawowe Zasady Ruchu”, którymi kieruje się nie tylko Polski Czerwony Krzyż, ale również Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycza, do którego PCK należy, wśród których wyróżniamy:

- 1) humanitaryzm – pomoc rannym na polu bitwy, bez rozróżniania strony konfliktu, zapobieganie i łagodzenie cierpienia ludzi, ochrona życia i zdrowia,
- 2) bezstronność – pomoc potrzebującym bez względu na narodowość, rasę, pozycję społeczną, przekonania religijne czy polityczne,
- 3) neutralność – powstrzymywanie się od uczestnictwa w działaniach zbrojnych, sporach politycznych, a także sporach na tle rasowym, religijnym i ideologicznym,
- 4) niezależność – organizacja Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycza jest niezależna od jakiejkolwiek innej organizacji czy instytucji,
- 5) dobrowolność – pomoc jest niesiona dobrowolnie, nie jest skierowana na osiągnięcie jakichkolwiek korzyści,
- 6) jedność – w każdym kraju może działać tylko jedno stowarzyszenie Czerwonego Krzyża albo Czerwonego Półksiężycza, które jest otwarte dla wszystkich i obejmuje swoją działalnością obszar całego kraju,
- 7) powszechność – działania obejmują cały świat²².

Działania PCK opierają się przede wszystkim na pracy na rzecz potrzebujących, uwrażliwianiu społeczeństwa na krzywdę ludzką i promowaniu niesienia pomocy wszystkim, którzy jej potrzebują, niezależnie od narodowości, rasy, płci, przekonań religijnych czy politycznych²³. Działania te nie są skierowane jedynie do ofiar konfliktów zbrojnych. PCK zajmuje się również promocją honorowego krwiodawstwa, niesieniem

¹⁸ Statut Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (Załącznik do Uchwały Nr LIV/1569/10 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 9 września 2010 r.).

¹⁹ Zob. <http://www.pck.pl/pages,6.html>

²⁰ Ustawa z dnia 16 listopada 1964 r. o Polskim Czerwonym Krzyżu (Dz. U. z 1964 r. Nr 41, poz. 276).

²¹ Statut został zatwierdzony Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 20 września 2011 r. (Dz. U. Nr 217, poz. 1284).

²² Por. Statut Polskiego Czerwonego Krzyża. Załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 września 2011 r. (Dz. U. Nr 217, poz. 1284).

²³ Por. http://www.pck.pl/pages,6_74.html

pomocy ofiarom katastrof i klęsk żywiołowych, szkoleniem w zakresie pierwszej pomocy, a także działalnością edukacyjną wśród dzieci i młodzieży.

Polski Czerwony Krzyż zajmuje się również opieką i pomocą socjalną. Zapewnia opiekę osobom najbardziej potrzebującym, ubogim, chorym, niepełnosprawnym. Aby zapobiegać ubóstwu, organizuje szkolenia, promuje aktywizację zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu przeciwdziała uzależnieniom, jak również pomaga ludziom wyjść z nałogu²⁴.

Pomoc ubogim jest również działalnością pożytku publicznego, która zgodnie z definicją ustawową jest działalnością społecznie użyteczną, prowadzoną przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie. Sfera ta obejmuje zadania m.in. w zakresie pomocy społecznej, w szczególności pomocy osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych osób i ich rodzin, działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób, które są zagrożone wykluczeniem ze społeczeństwa, a także promocję zatrudnienia i aktywizację zawodową osób, które pozostają bez pracy bądź są zagrożone zwolnieniem z pracy.

Działalność pożytku publicznego wykonywana jest m.in. przez organizacje pożytku publicznego, prowadzących działalność na rzecz ogółu społeczności bądź też określonej grupy społecznej, która została wyodrębniona ze względu na szczególnie trudną sytuację życiową lub materialną w porównaniu z ogółem społeczeństwa²⁵. Przyznanie organizacji statusu OPP wiąże się z określonymi przywilejami. Osoby fizyczne mogą przekazać dowolnie wybranej organizacji pożytku publicznego 1% swojego podatku dochodowego. OPP są również zwolnione z podatku dochodowego od osób prawnych, podatku od nieruchomości, podatku od czynności cywilnoprawnych, opłaty skarbowej oraz opłat sądowych. Organizacje te mają także możliwość nieodpłatnego informowania o swojej działalności w jednostkach publicznej radiofonii i telewizji.

Przykładem organizacji pożytku publicznego jest działające na terenie całej Polski **Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta**. Jest to katolicka organizacja dobroczynna, której celem jest niesienie pomocy osobom bezdomnym oraz ubogim, starszym, chorym, niepełnosprawnym i innym osobom potrzebującym pomocy²⁶. Organizacja ta realizuje swoje cele poprzez prowadzenie placówek pomocy. Towarzystwo zajmuje się również działalnością dobroczynną, profilaktyczną i resocjalizacyjną, w szczególności udziela wsparcia duchowego, zapewnia nocleg, wyżywienie czy odzież, udziela pomocy medycznej oraz prawnej, przeciwdziała alkoholizmowi i narkomanii, prowadzi terapie uzależnień czy rehabilitację osób niepełnosprawnych, prowadzi działalność wychowawczo-oświatową, a także organizuje miejsca pracy.

²⁴ Zob. <http://www.pck.pl/pages,7.html>

²⁵ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536).

²⁶ Statut Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta (t.j. ze zmianami uchwalonymi na Zebraniu Ogólnym Towarzystwa w dniu 9 kwietnia 2011 r.) dostępny na stronie <http://www.bratalbert.org.pl/portal/images/PDF/Statut11.pdf>

Towarzystwo opiera swoją działalność przede wszystkim na pracy społecznej członków i wolontariuszy. Natomiast środki do realizacji celów statutowych pochodzą przede wszystkim ze składek, ofiar, darowizn pieniężnych i rzeczowych, zapisów i spadków, dotacji, subwencji, nawiązek, grantów, zbiorów publicznych, odpisów od dochodów innych podmiotów i innych. Środki te w całości przeznaczone są na działalność statutową.

Istotą działania Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta jest odbudowa godności człowieka. Godność ta przywracana jest poprzez zaspokajanie elementarnych potrzeb materialnych, ale również przez rozwój życia uczuciowego i duchowego. Towarzystwo stara się odtworzyć i umocnić więzi rodzinne, odbudować system wartości i wyrobić w podopiecznych umiejętności niezbędne do funkcjonowania w społeczeństwie²⁷. Organizacja ta udziela pomocy wszystkim, którzy tego potrzebują, niezależnie od wyznania, światopoglądu czy narodowości. Towarzystwo dąży do tego, aby ich oferta była dostępna wszędzie i dla każdego, dlatego organizuje swoje placówki we wszystkich rejonach kraju. Udzielając pomocy, Towarzystwo przede wszystkim zapewnia pomoc doraźną, taką jak nocleg, odzież, wyżywienie. Stara się, by każdy z potrzebujących dostał chociaż minimalne wsparcie. Jednakże organizacja ta swojej działalności nie ogranicza jedynie do pomocy doraźnej. Każda osoba potrzebująca, która podejmie współpracę z Towarzystwem, otrzyma możliwość stałej poprawy swojego życia. Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta stara się również utrzymywać kontakty z osobami, które już opuściły jego placówki, wspierając je w rozwiązywaniu codziennych problemów i angażując w prace towarzystwa. Osoby, które poradziły sobie z problemem bezdomności i ubóstwa, najlepiej wiedzą, czego potrzebują osoby, które z tymi problemami się zmagają. Towarzystwo nie tylko pomaga doraźnie, ale również stara się zapobiegać zjawiskom patologicznym, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży²⁸.

Innym przykładem organizacji pożytku publicznego jest **Caritas**. Jest to instytucja charytatywna Konferencji Episkopatu Polski. Caritas został reaktywowany 10 października 1990 r.²⁹ Caritas w Polsce składa się z Caritas Polska oraz 44 Caritas diecezjalnych. Caritas diecezjalne prowadzą lokalną działalność opiekuńczo-charytatywną, w szczególności prowadzą placówki specjalistyczne, udzielają pomocy doraźnej osobom potrzebującym czy poszkodowanym w kataklizmach i katastrofach. Caritas Polska i Caritas diecezjalne współpracują ze sobą, jednakże zachowując zasadę autonomii. Ich misją jest niesienie pomocy ubogim i potrzebującym, nie tylko w sposób doraźny, ale i ciągły. Caritas udziela pomocy materialnej i duchowej. Dąży do tego, aby „nikomu nie odmówiono dóbr koniecznych do godnego życia, a ubóstwo nie było powodem wstydu i izolacji społecznej”³⁰. Pomoc udzielana jest wszystkim potrzebującym. Bez znaczenia jest tu wyznanie, narodowość, płeć czy poglądy polityczne.

²⁷ Zob. <http://www.bratalbert.org.pl/portal/content/view/143/41/lang,pl/>

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ <http://www.caritas.pl/o-nas>

³⁰ Zob. *Strategia rozwoju Caritas w Polsce na lata 2007–2012*, s. 9.

Początkowo Caritas w Polsce zajmowała się rozdysponowaniem darów otrzymywanych z zagranicy. Następnie instytucja ta zajęła się udzielaniem pomocy charytatywnej. Było to możliwe dzięki środkom pochodzących od instytucji i ludzi dobrej woli. Caritas utworzyła profesjonalne placówki opiekuńcze i wychowawcze: stacje opieki Caritas, ośrodki rehabilitacyjne, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, domy pomocy społecznej, warsztaty terapii zajęciowej, domy samotnej matki, kuchnie dla ubogich, świetlice dla dzieci i osób w podeszłym wieku i wiele innych³¹.

Sytuacja ludzi ubogich jest, według Caritas, skutkiem nie tylko czynników zewnętrznych, takich jak chociażby wyzysk czy transformacja ustrojowa, ale również czynników wewnętrznych, do których można zaliczyć słabość moralną i ubóstwo duchowe. Dlatego „konieczna jest nie tylko praca na rzecz ubogich, ale również praca z ubogimi”³². Pomoc udzielana potrzebującym musi być dostosowana do aktualnych potrzeb społeczeństwa, niezbędna jest zatem analiza przemian społecznych, ekonomicznych i kulturowych, ale również współpraca z innymi podmiotami oferującymi pomoc i z państwem. Dlatego Caritas w Polsce współpracuje także z innymi instytucjami charytatywnymi, również z instytucjami charytatywnymi innych kościołów chrześcijańskich.

Działalność charytatywna Caritas, w tym pomoc materialna ubogim i potrzebującym pomocy, jest finansowana przede wszystkim z ofiar darczyńców i zbiorok publicznych. Caritas szuka również innych źródeł finansowania. Należą do nich: zbiórka pieniędzy za pomocą SMS-ów i internetu, pozyskiwanie darczyńców wśród firm i instytucji, a także osób fizycznych, dotacje samorządowe i rządowe, fundusze. Caritas przysługuje również, jako organizacji pożytku publicznego, możliwość otrzymania 1% podatku dochodowego osób fizycznych³³.

Caritas jest znana jako instytucja pomagająca wszystkim ludziom, żadnego nie dyskryminując. Pomaga ludziom nie tylko w Polsce, ale i na świecie. W kraju organizuje m.in. zimowy i letni wypoczynek dla dzieci z ubogich rodzin, akcje „Wigilijne Dzieło Pomocy Dzieciom”, „Kromka Chleba”, „Jałmużna Wielkopostna” czy program „Skrzydła”. Do zagranicznych akcji należy „Adopcja na odległość”. Na arenie międzynarodowej Caritas współpracuje z Papieską Radą „Cor Unum” oraz jest członkiem Caritas Internationalis i Caritas Europa. Caritas udziela także pomocy humanitarnej osobom poszkodowanym w kataklizmach naturalnych i katastrofach, w kraju i za granicą.

Kolejną organizacją pożytku publicznego jest **Chrześcijańska Służba Charytatywna**. Jest to organizacja dobroczynna działająca na terenie całego kraju, która zrzesza ludzi dobrej woli, niezależnie od wyznania, narodowości, rasy czy przekonań³⁴. Celem ChSch jest kościelna działalność charytatywno-opiekuńcza, która uwzględnia godność

³¹ Zob. *ibidem*, s. 13–14.

³² Zob. *ibidem*, s. 10.

³³ Zob. *ibidem*, s. 22.

³⁴ Zob. *Statut Chrześcijańskiej Służby Charytatywnej z dnia 19 grudnia 2010 r.*, s. 2, dostępny na stronie http://static.chsch.pl/media/chsch/ChSch_statut.pdf

każdej osoby, a także szanuje wyznanie, światopogląd, narodowość, rasę i przekonania każdej z osób, której udzielana jest pomoc.

Główną działalnością Chrześcijańskiej Służby Charytatywnej jest działalność charytatywna. Prowadzi również działania z zakresu pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób, a także integracji i reintegracji zawodowej i społecznej, promuje zatrudnienie i aktywizację zawodową, wspomagając również rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości, jak również przeciwdziałania uzależnieniom oraz patologiom społecznym. Jest to tylko kilka przykładów realizacji celów statutowych przez Chrześcijańską Służbę Charytatywną.

Podobnie jak inne organizacje pożytku publicznego, Chrześcijańska Służba Charytatywna utrzymuje się z ofiar pieniężnych, dotacji, subwencji, spadków i zbiorów publicznych. Jako OPP przysługuje jej także 1% podatku dochodowego od osób fizycznych³⁵. Organizacja ta uważa, że „Praca na rzecz osób ubogich ma głęboki sens przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu. Wszelka pomoc społeczna świadczona potrzebującym: przekazywanie żywności, odzieży i darów rzeczowych czy udzielanie wsparcia finansowego służy bowiem wyrównywaniu szans tych osób na samodzielne funkcjonowanie. Podobne znaczenie mają nasze działania na rzecz aktywizacji bezrobotnych – znalezienie i podjęcie pracy pozwala przecież zyskać na niezależności. Pomoc w zaspokajaniu tych przyziemnych, zdawałoby się, potrzeb niejednemu przywróciła radość życia i nadzieję na lepsze jutro³⁶”.

Innym przykładem organizacji zajmującej się pomocą ubogim są **Siostry Urszulanki Unii Rzymskiej we Wrocławiu**. Siostry z Wrocławia są jednym z siedemnastu zgromadzeń urszulańskich w Polsce. Działalność na rzecz ubogich jest tylko jedną z form działania urszulanek. Prowadzą one również żeńskie liceum i gimnazjum z internatem, akademik, część z sióstr wykłada na wyższych uczelniach we Wrocławiu. Dzięki temu, że posiadają różne kwalifikacje, mogą pełniej pomagać ludziom, w tym ubogim. Szczególny nacisk urszulanki kładą na pomoc drugiemu człowiekowi³⁷.

Urszulanki w miarę swoich możliwości wspierają duchowo i materialnie rodziny, które znajdują się w trudnej sytuacji ekonomicznej. Przekazują żywność, odzież, środki czystości, artykuły szkolne i wiele innych bezpośrednio do potrzebujących. Dla potrzebujących urszulanki codziennie przygotowują kanapki. Również uczennice gimnazjum i liceum są uczone pomocy innym. Są one angażowane w bezpośrednią pomoc osobom starszym i opuszczonym. Co roku urszulanki wraz ze swoimi uczennicami pomagają Caritas w organizacji wieczerzy wigilijnej dla osób bezdomnych, samotnych i biednych³⁸.

³⁵ Zob. *ibidem*, s. 7–8.

³⁶ Zob. <http://www.najbiedniejsi.chsch.pl/>

³⁷ <http://www.urszulanki.archidiecezja.wroc.pl/wspolnota.php>

³⁸ <http://www.urszulanki.archidiecezja.wroc.pl/apostolstwo/pomoc.php>

Są to jedynie wybrane przykłady organizacji i podmiotów zajmujących się likwidacją i zmniejszaniem problemu ubóstwa w Polsce. Nie sposób wymienić wszystkich. Wybrałam kilka przykładów organizacji, które są najbardziej znane lub zasługują według mnie na wyróżnienie. Aby przeciwdziałać zjawisku ubóstwa, nie tylko w Polsce, ale i na świecie, należy podjąć szereg działań, nie tylko doraźnych, ale i prawnych, które umożliwiają zmniejszenie skali tego zjawiska. Niestety nie jesteśmy w stanie całkowicie wyeliminować ubóstwa z naszego życia. Jak już wspomniałam na początku, zjawisko to występuje od najdawniejszych czasów i będzie również występować w przyszłości. Zadaniem państw, ale również i innych organizacji, a także nas samych jest współdziałanie na rzecz zmniejszania tego problemu społecznego, jak również, aby pomoc została udzielona potrzebującym.